

V SEVERNI STENI TRIGLAVA JE NASTAL NOV SLOVENSKI CELOVEČERNI IGRANI FILM

STEBER JOŽE ČOPA IN PAVLE JESIH

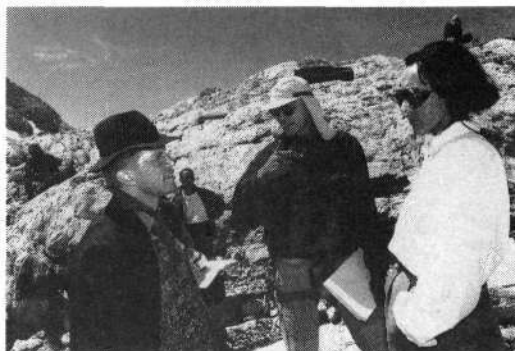
MARJAN RAZTRESEN

To bo vsekakor film s srečnim koncem: potem ko sta se vrhunska alpinista odločila preplezati dotlej najtežavnejšo smer v Severni Triglavski steni in ko ju je slabo vreme in pomanjkanje opreme zadržalo v steni dlje, kot sta načrtovala, je plezalcu uspelo priti iz stene, sestopiti v dolinsko planinsko kočjo in pripeljati gorske reševalce k alpinistki, ki je potem sama izplezala iz stene.

VRHUNSKA ALPINISTA V SEVERNI STENI

O tem pripoveduje zgodba najnovejšega slovenskega celovečernega igranega filma »Steber«, ki so ga letošnje poletje posneli v Čopovem stebru in v drugih predelih Severne stene Triglava po scenariju **Matjaža Fistravca** in **Uroša Severja** ter pod Fistravčevim režijskim vodstvom. V glavnih vlogah nastopata igralka **Mirjam Korbar** in **Borut Veselko**, njuna dvojnika v plezalskih scenah sta **Marija Štremfelj** in **Pavle Kozjek**, oba para pa igrata znamenita slovenska plezalca predvojnega generacije **Pavlo Jesih** in **Jožo Čopa**, ki sta med 26. in 30. junijem 1945, tik po koncu druge svetovne vojne torej, uresničila strastno željo

Pogled iz Stene v dolino Vrata: zgoraj snemalec Fistravec, spodaj »pomožni«
igralce Kozjek

Borut Veselko, Matjaž Fistravec in Mirjam Korbar v Steni

slovenskih predvojnih alpinistov in preplezala Centralni steber v Triglavski severni steni.

Takratno plezanje Pavle Jesih in Jože Čopa v Centralnem stebru je bilo vrhunec plezalskih aktivnosti slovenskih alpinistov, podviga pa sta se brez velikih priprav lotila takratna slovenska vrhunska alpinista. Kako sta bila opremljena, med drugim pove podatek, da se je pred plezanjem Joža Čop oglasil pri nekoliko premožnejšem **Mihu Potočniku**, da mu je posodil nekaj klinov.

Pavla Jesih je bila takrat ena od najmarkantnejših predstavnic slovenskega alpinizma, ki je ob **Miri Marko Debelak** skoraj celo desetletje, od leta 1926 do 1933, suvereno opravljala najdrznejše in najtežavnejše plezalne vzpone v Julijskih Alpah, ko so se prvenstveni vzoni kar vrstili drug za drugim. Med vojno je po sili razmer sledil daljši odmor, od 26. do 30. junija 1945 pa veliki finale, Osrednji steber v Triglavski steni.

ZGODBA IZ PRED POL STOLETJA

Pavla Jesih se je Stebra lotila, ko je bila stara 44 let, Joža Čop je bil leta 1945 star že 52 let. Potem ko je leta 1922 z **Janezom Kvedrom** preplezal Severno Triglavsko steno, je za vse življenje ostal zapisan plezanju. Med obema vojnoma je preplezal vse domače gore, predvsem Julijske Alpe, pa tudi mnogo gorá v Centralnih in Zahodnih Alpah. Med prvimi pri nas je začel po naših gorah plezati tudi pozimi.

Karseda skromno opremljena, med drugim z 18 klini, ki si jih je Čop izposodil pri Mihu Potočniku, sta se Jesihova in Čop 26. junija odpravila v Severno triglavsko steno, ki sta jo sprva nameravala preplezati kjerkoli. Kot je leta 1945 napisal **Evgen Lovšin**, sta v začetku pohajkovala po Zimmer-Jahnovi smeri, zavila potem po Zlatorogovih policah v Srednji steber in pogledala v Črni graben. Od tam dalje Steni in Centralnemu stebru nista mogla več uiti. Malone tri dni sta plezala v tem stebru, dokler nista priplezala do trebušaste izbokline, prek katere izčrpana Jesihova ni mogla, med drugim tudi zato, ker sta imela s seboj premalo klinov. Dogovo-

Kadar je bila stena taka, da snemalec nikakor ni prišel plezalcema blizu, je pomagala drugačna tehnika

riča sta se, da bo Čop sam poskusil izplezati, priti v Vrata in se po soplezalko vrniti z gorskimi reševalci.

Proti večeru tretjega dne plezanja se mu je v dokaj slabem vremenu uspelo prebiti iz Stene — kje in kako, je za vedno ostala skrivnost, ki je ni znal pojasniti niti sam Joža Čop —, priplezal je na Plemenice in tam prenočil, ko se je zdanilo, pa je po Bambergovi poti šel navzdol in pred vhomom Aljaževega doma zagledal nosilnice, s katerimi so gorski reševalci to jutro nameravali iti obema plezalcema na pomoč, saj so bili zaradi njune dolge odsotnosti vznemirjeni na Jesenicah, Dovjem in v Mojstrani.

Komaj dobro uro je Čop v koči počival in se nato z reševalci po isti poti, kot je prišel, odpravil v Steno. Popoldne so bili na Plemenicah, nekoliko višje jih je ujela noč, prenočili so v stari italijanski mejni stražnici, naslednje jutro pa so priplezali v bližino Jesihove in ji z vrvo pomagali prek najtežavejšega mesta, od koder je potem sama nadaljevala pot v Vrata, kamor so vsi skupaj prišli 30. junija popoldne.

GLAVNA IGRALCA IN NJUNA DVOJNIKA

O tem bo pripovedoval celovečerni igrani film »Steber«, ki so ga v avtentičnem okolju Severne stene Triglava posneli v koprodukciji Kulturno umetniški program TV Slovenija, Studio Alp in podjetje Come 2 Us. Osrednja zgodba filma zajema dogodke med 26. in 30. junijem 1945, film pa bo poskušal kar najbolj objektivno prikazati dramatična dogajanja tistih dni v Steni.

Matjaž Fistravec je julija in avgusta letos ob pomoči nekaterih najboljših slovenskih alpinistov in z dvojnikoma glavnih igralcev posnel prizore v Čopovem stebri, v vznožju Severne stene Triglava, na Kugyjevi polici, na robu stene na Plemenicah in na vrhu Stenarja. Ker so kraji dogajanja v zavarovanem okolju Triglavskega narodnega parka, je dovoljenja za posege v to okolje, tudi za helikopterske polete, s katerimi je slovenska vojska vsak dan na kraje snemanja dostavila igralce in opremo, dala uprava TNP.

Na prizoriščih filmskih dogajanj je bil nekaj dni tudi Jaka Čop, ki je bil na kraju zgodovinskega dogodka pred nekaj več kot 50 leti, ko sta prišla Jesihova in njegov stric Joža Čop iz stene, prav tako zraven in je takrat celo posnel nekaj fotografij

Pavla Jesih je v filmu Mirjam Korbar, njena dvojnica v nevarnih plezalnih prizorih Marija Štremfelj, filmski Joža Čop je Borut Veselko, njegov dvojnik v plezalskih scenah Pavle Kozjek. V drugih vlogah nastopajo med drugim Rok Vihar, Maja Vidmar, Peter Boštjančič, Vlado Novak, Nešo Tokalič, Simon Škerbinek, Gojč Lešnjak, Vojko Zidar, Igor Škrlič, Manca Ogorevc, Špela Trošt, Kristijan Ostanek, Miki Roš in Jaka Čop (da, taisti, ki je bil zraven že leta 1945), od alpinistov pa med drugimi Andrej Štremfelj, Filip Bence, Janez Jeglič in Grega Kresal. Matjaž Fistravec je režiser, koscenarist in snemalec v steni, direktor fotografije je Valentin Perko, mojster luči Vojko Podobnik, tonski mojster Franci Velkavrh, kostumograf Gordana Gašperin, kreatorka maske Sonja Murgelj, scenograf Dušan Milavec, asistent režije Milivoj Miki Roš, tajnica režije Katja Breskvar, direktor filma pa Uroš Sever, ki je hkrati filmski koscenarist.

RESNICA O PAVLINEM PLEZANJU

»Leta 1932 je bil v prvem slovenskem celovečernem filmu Triglavske strmine Joža Čop eden od glavnih ig-

ralcev, zdaj, več kot šest desetletij pozneje, snemamo drugi slovenski celovečerni igrani gorniški film, v katerem bo v eni od glavnih vlog upodobljen Joža Čop,« je pred začetkom snemanja dejal režiser Fistravec, ki meni, da ima s Čopom vsaj nekaj skupnega: »Ko me obsede kakšna ideja, jo moram — enako kot Joža Čop — na vsak način pripeljati do takšnega ali drugačnega konca. Ker sem se tako odločil, bom naredil ta film, kot je Joža Čop preplezal ta steber, ko se je za to odločil. Na ta film sem se dolgo pripravljaval in prej prebral vso razpoložljivo literaturo, se pogovarjal z ljudmi, ki so bili priče dogodku, razčistil dileme o tem, kaj se je zgodilo potem, ko je Pavla sama bivakirala v steni — ali je sama priplezala iz nje ali so jo iz stene potegnili, kot je bilo dolgo časa kar precej razširjeno uradno mnenje. Ta film bo razkril resnico, ki bo za nekatere gotovo veliko presenečenje.«

Tako kot je dejal, so film skoraj v celoti posneli v gorski naravi, »vsak večer sproti pa bomo natančno pregledali posneti material tistega dne, da bomo naslednje dni lahko ponovili snemanje tistih kadrov, ki nam ne bodo uspeli tako, kot smo si zamislili.«

Mirjam Korbar, ki je precej podobna Pavli Jesih z njenih najlepših fotografij, ki jih poznamo, je pred začetkom snemanja povedala, da letošnjo pomlad še ni imela nikakršnih alpinističnih izkušenj, ki pa jih je potem dobila z alpinistom **Silvom Karom**. »Nekoliko sem plezala v plezališčih,« je dejala, »in vsaj nekoliko povohala, kaj je stena, ko pa sem začela spoznavati ta gorski svet, me je popolnoma začaral, saj se v vertikalah vsak trenutek spreminjajo obzorja in prizori. Doživela sem velik strah v steni, pa tudi neizmeren občutek zmagooslavja, ko sem priplezala na vrh. Februarja letos sem bila na Kilimandžaru in ko sem se vrnila domov, me je na telefonski tajnici čakalo Matjaževo povabilo k sodelovanju pri filmu. Sprejela sem ga, ker me zanimajo nenavadne stvari, in bom v filmskih prizorih poskušala čimveč plezati.«

OPREMA IZ ALPINISTIČNEGA MUZEJA

Nasprotno je Borut Veselko, filmski Joža Čop, ki je pravemu Čopu po nekaj frizerskih popravkih na moč

Na snemanje se je ekipa dobro pripravila in vzela s seboj vse snemalne priprave, da so posnetki karseda atraktivni

Foto: Igor Modic

Helikopter je ekipo in opremo vsako jutro pripeljal v steno, kjer so se filmarji in njihovi alpinistični varuhi takoj lahko posvetili delu

podoben, kot mu je po podobnih posegih tudi Pavle Kozjek, njega dni kar precej plezal in je pred nekaj meseci, ko je sprejel ponujeno vlogo, poskusil nekoliko obnoviti te veščine, »vendar bom v filmu poskušal čimmanj plezati.«

Vsi igralci so seveda oblečeni tako, kot so bili oblečeni takratni plezalci v Alpah, ta oprema in obleka pa je za gorniško udeleževanje sedanjega časa prav neudobna. Ko sta se, na primer, Marija Štremfelj in Pavle Kozjek, filmska Jesihova in Čop v steni, vrnila z enega od prvih snemanj v Čopovem stebru, sta dejala, da je bilo plezanje s konopljeno vrvo naporno, ker se jima je zatikala v skale, plezalni čevlji s podplati iz klobučevine, kakršne so imeli tiste čase obute alpinisti, ki so bili na posebno težavnih turah, pa so se jima razcefrali že po prvem vzponu. Nič čudnega, sta rekla, da so Joža Čop in nemara tudi vsi drugi alpinisti vedno nosili s seboj na ture sukanec in šivanko, da so si sproti krpali plezalke.

Nekje v Steni so filmarji hoteli v skalah izklesati luknjo, spodmol, v katerem je Pavla Jesih sama preživela težke ure, ko je čakala na reševalce, vendar niso dobili privoljenja Triglavskega narodnega parka. Tako so te prizore posneli drugje. Toda karkoli so že med snemanjem v naravi spremenili, so potem spet uredili tako, kot je bilo poprej.

Kot je pred snemanjem dejal režiser Matjaž Fistravec, bo film Steber, ki so ga posneli z video kamerami, pripravljen za prikazovanje meseca septembra letos. Tako je mogoče filmsko premiero v slovenskih mestih pričakovati letošnjo pozno jesen ali zgodnjo zimo, na televiziji bodo film najverjetneje prikazovali februarja prihodnje leto, maja prihodnje leto pa ga bodo predvajali še na festivalih in drugačnih gorniških prireditvah po svetu. Pred tem ga bodo seveda prenesli na široki filmski trak.